

Lastenkirjoja kuolemasta, surusta ja tunteiden käsittelystä

JOEN LAULU

Baric, Lasten keskus 1999

VANHA ELEFANTTI

Bourguignon, Lawrence, Lasten keskus 2005

Pikku hiiri ja Vanha elefanti ovat ystävykset, joista on ollut paljon iloa ja apua toisilleen. Vanha elefanti on nyt kuitenkin jo hyvin väsynyt eikä se enää näekään kunnolla. Se alkaa kaivata vain lepoa ja rauhaa, pois viidakon iloisesta elämästä. Vähitellen Pikku hiiri ymmärtää, että myös luopuminen kuuluu elämään. Eläinystävien kautta kirja kertoo kuoleman lähestymisestä ja surun kohtaamisesta.

KOIRIEN TAIVAS

Chichester Clark, Emma, Mäkelä 2003

ELLI ENKELI JA KEIJUJEN MAA

Dieckmann, Maijaliisa, Gummerus 1989

AINA JA IKUISESTI

Durant, Alan & Gliori, Debi, Mäkelä 2004

Kun kettu kuolee, hänen ystävästään tuntuu, etteivät he toivu ikinä surusta. Myöhemmin he kuitenkin tajuavat, että Kettu elää heidän sydämissään ja muistoissaan.... aina ja ikuisesti.

MARIANNE MUISTELEE MUMMOA

Egger, Bettina, Mäkelä 1987

Kauniit muistot lievittävät Mariannen surua realistisessa kuvakirjassa.

SURUSAAPPAAT

Franzon Päivi & Airola Sari, Lasten keskus 2006

Eemillä on maailman paras keinu- ja kalakaveri, hänen mummonsa. Kun mummo sairastuu, yhteiset leikit vaihtuvat sairaalavierailuihin. Sitten mummo kuolee, ja Eemin kodin valtaa varovainen hiljaisuus perheenjäsenten koettaessa peittää surunsa toisiltaan. Sydämessä painava surumöykky saa pojan askeleen yhä raskaammaksi. Eemi kuitenkin oppii itse ja opettaa äidille ja isällekin, että vaikeat asiat ovat helpompi hyväksyä, kun niistä uskalleta puhua. Vaikka sanoja surun ilmaisemiseen on aluksi vaikea löytää, voi yhdessä turvallisen aikuisen kanssa itketyillä kyynelillä olla puhdistava vaikutus.

PARKU-PÖLLÖ

Friester Paul, Lasten Keskus Oy 2004

Kuka ulisee äänekkäästi metsässä? Se ei ole pelottava susihukka, vaan pikkuruinen pöllönpoikanen. Kaikki yritykset piristää Parku-pöllöä epäonnistuvat. Kunpa joku vain tietäisi, miksi se ulisee! Hellyttävä ja tarina pikkupöllöstä, jolle löytyy kuin löytyykin se yksi ainoa oikea tapa saada lohtua.

LAHJA KATILLE

Garvey, Linda, Helsinki Media 1999

Katin äiti on kuollut ja kirjassa Katin ystävä Kaapo pohtii miten tukea ja huomioida surevaa ystäväänsä.

PIKKUNALLEN ISOISÄ

Gray, Nigel, Mäkelä 2000

Pikkunalle ja Ukki ovat parhaat kaverukset. Eräänä päivänä vanha Ukki sairastuu eikä enää parane. Lohdullinen tarina korostaa elämän jatkumista uusissa sukupolvisissa.

MINTTU, JASON JA PEIKONHÄNTÄ: LASTEN KUVAKIRJOJA KIPEISTÄ AIHEISTA

Heikkilä-Halttunen, Päivi. Avain 2010

VILLE VILKASTUKSEN TUNNESEIKKAILU

Holmberg, Tiina & Moisio Johanna, Pesäpuu 2003

Tunnetarina pienen gorillan päivästä, hajonneesta perheestä sekä siitä, mitä tunteet saavat aikaan kehossa. Kuvakirja sydänluokkuineen johdattaa lapset tunnistamaan 10 eri tunnetta ja jakamaan niihin liittyviä omia kokemuksiaan. Tarinaan samaistumalla lapsi voi saada kosketuksen myös omiin tukahdutettuihin tunteisiinsa.

MILTÄ SIPUKAISESTA TUNTUU?

Huikko Eeva, Psykologien Kustannus Oy 2006

HÖYHENTYNYN

Impey, Mäkelä 1997.

Pikku-Saaraa kyllästyttää, kun aikuiset vain puhuvat ja itkevät. Saara tietää, että mummu on kuollut, mutta koko asia tuntuu etäiseltä. Höyhen vajan ikkunalaudalla herättää eloon muiston mummusta, äidistä ja Saarasta höyhentyynyä täyttämässä, ja silloin itku ja nauru tulevat yhtä aikaa.

ATTE JA ANNA. TOIVO KANTAA. Kun meillä on suru

Issakainen Tytti & Lindfors Helena, Lasten keskus 2007

Pieni kirjanen käsittelee kuolemaa ja surua kristillisestä näkökulmasta Aten ja Annan Esa-sedän kuoltua. Hautajaisten kulkua ja niihin liittyä asioita käydään läpi tarinan kautta.

TYTTÖ JA NAAKKAPUU

Jalonen Riitta, Tammi 2004

Tyttö ja naakkapuu kuvaa keskittyneesti lapsen elämän käännekohtaa, isän kuoleman aiheuttamia väistämättömiä muutoksia sekä tytön tunteita ja ajatuksia.

VANHA MIES JA KARHU

Janoch. WSOY 1990

KERRO MINULLE TAIVAASTA: KUN KUOLEMA KOSKETTAA

Kaskinen, Anna-Mari, Kirjapaja 2003

Kirja kertoo kuolemasta, hautajaisista, surusta ja muistelusta kristillisen näkemyksen mukaan. Kirjassa on kaunis kuvitus ja se sisältää Kaskisen runoja.

VIETETÄÄNKÖ TAIVAASSA SYNTTÄREITÄ? Pekka-pappi vastaa

Kaskinen, Pekka, Kirjapaja 2002

HIRVEÄÄ, PARKAISI HIRVIÖ

Kirkkopelto, Katri, WSOY 1990

KISSAENKELI MUUTTAU TAIVAASEEN

Korolainen Tuula, Tammi 1999

Aleksilla on kauhea ikävä auton alle jäänyttä Roope-kissaa. Kun pojan suru on suurimmillaan, Roope vierailee maan päällä kissaenkelinä, yhtä kissamaisena kuin eläessäänkin.

HEI VAAN, MUMMI!

Liikkanen Annu, Lasten keskus 1998

Ei kai voi olla olemassa koko ajan ja sitten yhtäkkiä ei ollenkaan, ajattelee Alma, kun mummi kuolee. Mummin iloinen olemus ja hauskat jutut tulevat koko ajan mieleen, ja välillä Almaa kiukuttaa, vaikka olo onkin surullinen. Hautajaisten jälkeen on helpompi hyväksyä se, että mummi on mennyt taivaaseen.

KORKEALLA PÄÄLLÄ PILVIEN PUUTARHA SININEN

Liukko-Sundström, Otava 1999

Pikkutytön isoäiti on kuollut ja muuttunut enkeliksi. Enkeliä seuraten tytölle kerrotaan isoäidin koko elämänkaari syntymästä lähtien. Samalla selviää myös lapsen oma asema sukupolvien ketjussa.

SOITTAKO LEHMUS, LAULAAKO SATAKIELI?

Lindgren, Astrid. WSOY 1984

VELJENI LEIJONAMIELI

Lindgren, Astrid, WSOY 1990

TILHIKANKAAN JANNE

Lipsanen, Anja. Sley 1989

HEI SITTEEN, UKKI

Marlee, Alex, Kirjapaja 1983

Valokuvien kuvitettu lastenkirja, joka kertoo Maria-tytön ukin sairastumisesta ja kuolemasta kristillisen näkemyksen mukaisesti.

SAARAN TAIKA

Marttinen, Tittamari, WSOY 1996

Nelli ja Saara ovat hyvät ystävät, vaikka heillä on ikäeroa kymmeniä vuosia. Saara kertoo Nellille taiteesta ja menneistä ajoista, myös tuberkuloosiin kuolleesta pikkusiskostaan Lidasta, jota Nelli Saaran mielestä muistuttaa. Saaran taika on hänen valoisa suhtautumisensa elämään ja rakkautensa taiteeseen, jotka hän pystyy välittämään nuorelle Nellillekin. Kertomuksen lopussa Saara kuolee, mutta hänen muistonsa jää elämään Nellin mieleen.

PIILO, Kirja lapsille ja nuorille jotka surevat

Merrington Bill, suomeksi toimittanut, Savolainen, Tarja, Sompso Oy 2007

Nuori Bill nauttii elämästään: hänellä on hyvä koti, hän pelaa jalkapalloa ja toivoo saavansa tilaisuuden päästä hyvämaineiseen joukkueeseen. Juuri ratkaisevalla hetkellä, kun Billillä on hyvä tilaisuus saada potkaistua pallo maaliin, Billin elämään tulee kuitenkin suru, joka muuttaa hänen koko elämänsä. Kirjassa kerrotaan nuoren Billin vaiheista, kun hänen äitinsä kuolee yllättäen. Bill kohtaa uusia asioita: hautajaiset, perheessä tapahtuvat muutokset, koulutoverien ja opettajien suhtautuminen, selviäminen ikävästä ja monista tunteista. Kirjan jokaiseen lukuun sisältyy pohdintaosa avuksi lukijan oman surun käsittelemiseen. Kirjasta saavat apua surevat lapset ja nuoret sekä heidän perheensä, mutta myös ne, jotka haluavat löytää tapoja kulkea menetystään surevien rinnalla.

TUHAT JA YKSI KUOLLUTTA LEHTEÄ

de MONSABERT, Anne-Sophie, Mäkelä 1999.

Syksy on tullut, ja puut varistavat kuolleita lehtiä. Pupuperhe tekee yhdessä pihatöitä, ja mummikin käy kylässä. Eräänä päivänä mummi joutuu sairaalaan eikä pikkupupu näe häntä enää koskaan. Luonnon kuoleminen ja mummin kohtalo kietoutuvat yhteen. Kuuluu Osaan jo lukea -sarjaan.

NALLE PILVENNUKKA KAIPAA YSTÄVÄÄ: kertomus lapselle, joka on kokenut menetyksen

Mähönen Leea, Kirjapaja 1995

Tarina Nalle Pilvennukan elämästä. Kirja kertoo toivosta, odotuksesta, menetyksestä, surusta ja ystävydestä.

KAI JA PARIISI

Mäkelä, Hannu Tammi 1993.

Kain isä on kuollut, ja pojan on vaikea sopeutua uuteen elämäntilanteeseen. Kai tietää isän menneen Pariisiin ja lähtee etsimään häntä Pariisi-koiran kanssa.

SURUNAPPI

Mörö Mari, Julkaisija SYLVA ry 2009

Valtsun ja Veeran veli Olli on sairas, eikä hän parane. Miksi joku sairastuu, mutta joku toinen saa olla terve? Sisarukset kohtaavat elämän rajallisuuden, kun Olli menehtyy. Koko perheellä on surun ja ikävän aika. Silloin mummo ompelee mustan napin tuhatjalkaiselle. - Se on vähän niin kuin surunappi, mummo sanoo. - Nappi kertoo, että sen kantaja on menettänyt läheisensä ja suree häntä. Surunappi-kirjassa seurataan menetyksen kohdanneen perheen arkisia tilanteita hyvinä ja huonoina päivinä - päivinä, jolloin suru on voimakas tunne muiden tunteiden joukossa. Tarinoissa ihmetellään ja kysytään miksi. Hyvien ja kauniiden muistojen vaaliminen auttaa surussa eteenpäin ja läheisten ihmisten apu ja tuki tuo lohtua. Ja niin kuin puu saa uusia lehtiä, saa ihminen menetyksen jälkeen pikkuhiljaa voimansa takaisin. Satukirja auttaa käsittelemään surua ja menetystä lapsen näkökulmasta.

LEIKITÄÄN HAUTAJAISIA

Nilsson, Ulf, Mäkelä 2006

NÄIN PIENISSÄ KENGISSÄ

Nuotio Eppu, Tammi 2003

Runokirja, jossa runoja myös suruun ja ikävään.

PETEN JA PATEN ROHKEUS LÖYTYY

Tapaa Pete ja Pate – pesukarhuveljekset, jotka lähtevät tutkimusmatkalle ja tutustuvat pelon hyviin ja huonoihin puoliin.

JESSE JÄNIS JA PUNAISET KORVAT

Tämä on kertomus Jesse Jäniksestä, metsän hauskimmasta pupujussista. Jessellä on vaikeuksia vihantunteidensa kanssa, kunnes ystävällinen närhi tulee apuun.

HANNES HIRVI JA ENTÄSJOSSIT

Hannes Hirvi on huolestunut. Häntä vaivaavat entäjossit, jotka estävät Hannesta leikkimästä ystäviensä kanssa Ikimetsässä.

OTSO ONNINEN HYMY HUKASSA

Otso Onninen on surullinen ja masentunut. Hänen paras ystävänsä Katariina Karhu on muuttanut toiselle puolelle vuotta, hyvä mustikkapaikka on mennyttä ja muutenkin kaikki on kurjaa. Ystävät päättävät yhdessä piristää Otsoa. Kirjan viimeisellä aukeamalla on pohdintaa, miten voi auttaa lasta selviämään masennuksesta.

Oliver & Wright, Kirjatoimi 1998 (neljä kirjaa edellä)

Tunteiden käsittelyyn, kirjat kertovat pelosta, surusta, vihasta ja huolesta

PERHEKIRJA

Parr Todd, Pieni karhu 2006

Pienten kuvakirja, jossa esitellään erilaisista perheistä.

EI HAITTAA JOS ON ERILAINEN

Parr Todd, Pieni karhu 2005

Pienten kuvakirja ihmisten erilaisuudesta.

TULEEKO VAARI VIELÄ TAKAISIN

Parvela Timo, WSOY 2009

Eliaksen ja Oulan vaari kuolee. Lapset surevat, kumpikin omalla tavallaan. Äiti ja isä saavat vastattavakseen suuria kysymyksiä elämästä ja kuolemasta. Yhteiset muistot lohduttavat surussa.

SURUN LINTU: Lapsi kysyy kuolemasta.

Tyttöjen Keskus 1988

PIKKURUU MUSTANMUSTA

Puskala Sirpa, WSOY 1999

Pikkuruu Mustanmusta on peikkoperheen kuopus. Se on olemukseltaan erilainen kuin muut ja heikkona pidetty. Suuruutensa se kuitenkin osoittaa lähtiessään etsimään vanhaa isäpeikkoa, joka ei palaa matkaltaan kohti unelmien täyttymystä - merta. "Elämä jatkuu, muuttaa muotoaan", ehtii isäpeikko vielä lohduttaa poikaansa ennen kuolemaa.

JOSPA UKKI NUKKUUKIN?

Ranssi-Matikainen, Hanna, Suomen hautausseurojen liitto, 2002

Aiheena lapsen suhtautuminen isovanhempien kuolemaan ja siihen liittyviin käytännön asioihin.

PUUKENKÄKESÄ

Salo Outi, WSOY 1988

7-vuotias Essi ja hänen isänsä viettävät ensimmäistä kesää perheen äidin kuoltua.

PETTERIN KOIRANPENTU

Sandman Lilius, Irmelin, Tammi 1995

LINNEA JA ÄITIENKELI

Sundström & Bondestam, Tammi 2003

7-vuotias Linnea- tyttö asuu isänsä kanssa. Hänen äitinsä on kuollut ja hän on nyt äitienkelinä pilvien yläpuolella. Kirja kertoo Linnean tunnelmista, kun isä rakastuu vieraaseen tätiin, Helgaan. Kirjan ote asiaan on lämminhenkinen ja humoristinen.

MAAHISEN VIIMEINEN MATKA

Surojegin, Pirkko-Liisa, Otava 1995

Vanha juurimaahinen hyvästelee sukunsa ja aloittaa pitkän matkan Valon valtakuntaan. Myyttinen tarina maahisen matkasta kohti kuolemaa.

LINTU JA PORO

Tiitinen, Tammi 1990

Vanha poro ja tunturiin talveksi jäänyt lapinsirkku selviävät yhdessä ankarasta talvesta. Kevään tultua poroa ei enää ole, mutta elämä jatkuu.

YÖN LINTU JA SIIVETÖN: SATUJA

Tikka, Kuv. Saara Tikka. Gummerus 1989

Satuja itsensä löytämisestä, kuolemasta ja rakkaudesta. Lapsen ja aikuisen yhdessä luettavaksi.

LUMIHANHI

Vainio, Lasten Keskus 1993

Pikku-Annan hoivaama hanhi menehtyy, mutta hanhen pesästä löytyy suuri valkea muna... Kertomus elämän kiertokulusta pienille lapsille.

MÄYRÄN JÄÄHYVÄISLAHJAT

Varley, Susan, Lasten keskus 1996

Metsäneläinten suru vanhan viisaan mäyrän kuolemasta lievittyy, kun ne muistelevat, mitä hauskaa mäyrä elämänsä aikana kaikille opetti.

KELTAINEN KIRAHVI

Wahlforss, Jaana, Tammi 2001

VAARIN LAIKA

Wahl, Mäkelä 1989.

Isoisän Laika-koira on Matiaksen hyvä kaveri. Laika on kuitenkin jo vanha ja ero on edessä sen sairastuttua parantumattomasti.

KUINKA PIKKU ELEFANTTI PARANI SUURESTA SURUSTAAN

Weitze & Battut, Lasten keskus 1999

Pienellä vaaleanpunaisella elefantilla oli sydänystävä. Mutta eräänä päivänä niiden perheet vaelsivat eri suuntiin, ja ystävykset joutuivat eroamaan toisistaan. Pieni elefantti oli niin murheissaan, ettei sitä huvittanut edes leikkiä. Onneksi pöllö Heureka osasi neuvoa, miten pieni vaaleanpunainen elefantti parani suuresta surustaan. Viisas koskettava tarina ystävän menettämisestä ja kaipauksesta, jonka läpikäyminen auttaa löytämään sydämestä tilaa uusille asioille ja ilolle.

JOULUAATTO ISOISÄN LUONA

Wolf, Kuv. Eugen Sopko. Lasten keskus 1994

Tunnelmallinen vanhan ajan joulu maaseudulla lohduttaa Tuomoa ja hänen äitiään perheen isän kuoltua.

INTIAANIPOIKA PIENI KUU

Wolf, Lasten Keskus 1992

Etsiessään omaa heimoaan Pieni Kuu tapaa vanhan intiaanivaimon, joka ennen kuolemaansa ennustaa pojalle onnellista tulevaisuutta.